

Cap sur l'école inclusive
en Europe

Karta źródłowa

Praktyka, badanie i refleksja

Część modułu/ D

Kontakt: Umberto CUGOLA

1 – Temat

Niniejsza karta służy omówieniu różnych metod wykorzystania wiedzy przez specjalistów w ich codziennej pracy. Wyróżniliśmy trzy wymiary zależności między wiedzą, a jej zastosowaniem w praktyce, które mogą okazać się pomocne w zróżnicowanych i trudnych sytuacjach doświadczanych przez dziecko ze SPE. Te trzy obszary to: praktyka, badanie i refleksja.

2 – Składowe definicji:

- **Praktyka¹** : Niniejszy moduł poświęcony jest między innymi zagadnieniu podejścia prakseologicznego. Termin ten stosujemy w odniesieniu do procesu zdobywania wiedzy poprzez działania praktyczne podejmowane przez specjalistę w specyficznej relacji z dzieckiem ze SPE. Skuteczne wspomaganie dziecka ze SPE nie opiera się na wiedzy akademickiej i czystej teorii. Autentyczna wiedza na temat dziecka oznacza przede wszystkim jego poznanie, nauczanie i pielęgnowanie łączącej nas z nim relacji. To wiąże się z ryzykiem, bo rezygnujemy w ten sposób z narzucenia dziecku określonych standardów wymagań programowych będących częścią reprezentowanego przez nas systemu. Konieczna jest zatem pewna wewnętrzna elastyczność, a także umiejętność dekonstrukcji oraz kwestionowania wiedzy i wzorców stanowiących podłoże praktyki zawodowej.
- **Badanie²** : Badanie po raz pierwszy pojawia się w medycynie i oznacza oględziny pacjenta leżącego w łóżku. Obserwacja objawów występujących u chorego pozwala uzyskać wiedzę na temat pacjenta i genezy jego choroby. Oglądanie objawu z odległości okazuje się jednak niewystarczające do uzyskania pełnego rozpoznania, gdyż obserwujący zawsze będzie zbyt skupiony na samej obserwacji. Warto w tym miejscu powołać się na dziedzictwo medycyny starożytnej Grecji, ze szczególnym uwzględnieniem Hipokratesa. Przyjrzyjmy się budowie greckiego słowa oznaczającego „badanie”: „teknè klinikè”, czyli dosłownie „metoda kliniczna”, polegająca na pochyleniu się nad łóżkiem (gr. klinè), w którym spoczywa chory lub niedołączny człowiek. Słowo opisuje ruch wykonany przez posiadacza wiedzy, gdy zbliża się do łóżka pacjenta i decyduje się porzucić wcześniejsze teorie na rzecz poznania chorego, jego objawów i cech wyjątkowych. Uzyskanie wiedzy na podstawie objawów jest możliwe dzięki empatycznej relacji z drugą osobą, w naszym przypadku: z dzieckiem ze SPE.

¹ A. Lhotellier et Y. St-Arnaud. « Pour une démarche praxéologique ». La recherche sociale et le renouvellement des pratiques. Vol. 7, numéro 2, 1994.

² Joseph ROUZEL. « De la clinique avant toute chose ». Journée « La clinique, l'avenir des institutions », organisée à Pau par l'ITS, l'Association AGREGATS, le CREAHI d'Aquitaine et la Maison d'Enfants Saint Vincent de Paul de Biarritz, le 6 mars 2009.

- **Refleksja:** trzecia metoda polega na tym, że praktyk (badacz, posiadacz wiedzy lub inaczej specjalista ds. edukacji) poddaje analizie krytycznej swoje postępowanie i sposoby wykorzystania wiedzy w codziennej pracy. Jakie działania i kroki podejmuje praktyk, jakie metody i założenia przyjmuje, aby uzyskać wgląd w sytuację dziecka ze SPE stanowiący podstawę jego dalszych działań? Jak powinna wyglądać analiza krytyczna, która pozwoli określić granice przydatności uzyskanej wiedzy? Jakie są uwarunkowania subiektywne zdobywania takiej wiedzy? Parafrazując Bourdieu³, praktyk nie jest w stanie wnikliwie poznać innej osoby i otoczenia społecznego, w którym oboje są zanurzeni, nie podejmując wysiłków na rzecz samopoznania (w kontekście własnej pracy, pozycji społecznej, swojego życia). Refleksja pozwala praktykowi wystawić na próbę posiadaną wiedzę za pomocą analizy krytycznej, zderzając ją z inną wiedzą i poddając w wątpliwość wcześniejsze założenia.

2/ Kontekst

Klasa (w szkole podstawowej lub średniej), w której znajduje się uczeń ze SPE mający kłopoty z nauką.

Widoczne problemy na poziomie dynamiki grupy. Różnice dzielą i powodują nieporozumienia, utrudniając stworzenie inkluzywnego otoczenia dla dziecka ze SPE. Ma to miejsce szczególnie w przypadku dziecka, które przychodzi do szkoły codziennie z tym samym przedmiotem.

Nauczyciel może w tych okolicznościach przeanalizować sytuację od kątem trzech scenariuszy:

- Nauczyciel podejmuje ryzyko w ramach relacji łączącej go z dzieckiem i zezwala na uzewnętrznienie tej idiosynkrazji. Pozwalając dziecku przychodzić na zajęcia ze wspomnianym przedmiotem, okazuje chęć poznania dziecka w kontekście jego osobliwego zachowania. To warunek uzyskania wiedzy na temat dziecka ze SPE i więzi łączącej go z przedmiotem, za pośrednictwem którego poznaje świat.
- Stosunek wobec przedmiotu może być postrzegany jako objaw problemów związanych z przywiązaniem, separacją, rozstaniem, etc. Triangulacja metodą prób i błędów z udziałem nauczyciela, przedmiotu i dziecka może okazać się pomocna dla dziecka na drodze ku samopoznaniu.
- Cała dotychczasowa wiedza nauczyciela w zakresie teorii przywiązania, zaburzeń relacyjnych, rozwoju psychoemocjonalnego dziecka, praktyki i prakseologii musi zostać poddana ocenie i refleksji. Analiza krytyczna opiera się na wiedzy innej, niż dotychczas posiadana, a analiza refleksyjna uwzględnia uwarunkowania (społeczne, kulturowe, psychologiczne i egzystencjalne), w obrębie których zdobywamy wiedzę.

3/ Ograniczenia i perspektywy

Proponowana przez nas triada uwzględniająca zdobywanie wiedzy i jej związek z praktyką wymaga wiele wysiłku w zakresie analizy i konceptualizacji. Konieczne może okazać się skorzystanie z zewnętrznego wsparcia w postaci narzędzi nadzoru lub analizy praktycznej.

³Pierre Bourdieu, Loïc Wacquant, *Réponses*, Paris, Seuil, 1992.